

MAGAZÍN: RÓMOVIA

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International je najväčšia ľudskoprávna mimovládna organizácia na svete – celosvetové hnutie viac ako 10 miliónov ľudí z viac než 150 krajín a území sveta usilujúcich sa o dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Naša vízia je svet, v ktorom tí, ktorí sú pri moci, plnia svoje sľuby, rešpektujú medzinárodné právo a zodpovedajú sa za svoje činy. Sme nezávislí od akejkoľvek vlády, politickej ideológie, ekonomických záujmov alebo náboženstva. Financujú nás najmä naši členovia a členky prostredníctvom individuálnych darov. Veríme, že naša solidarita, práca a spolupatričnosť voči ľuďom na celom môže zmeniť našu spoločnosť k lepšiemu.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

1. OBSAH

3

1. OBSAH	3
2. ÚVOD	4
3. PRÁVA RÓMOV A RÓMOK SÚ ĽUDSKÉ PRÁVA	5
4. NEZABUDLI SME, ŽE UŽ 7 ROKOV SA NA SLOVENSKU ROBIA Z OBETÍ VINNÍCI	21
5. RÓMOVIA A RÓMKY	25

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

2. ÚVOD

4

Tento magazín prináša informácie o ľudských právach Rómov a Rómok. Dozviete sa v ňom viac o policajnej razii v Moldave nad Bodvou, ale aj o najväčších mýtoch, ktoré si často rozprávame v slovenskej spoločnosti – to čo je však dôležité je to, že tieto mýty negatívne a tvrdo zasahujú dôstojné životy mnohých Rómov a Rómok.

Amnesty International Slovensko

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

**Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina**

amnesty.sk

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

3. PRÁVA RÓMOV A RÓMOK SÚ ĽUDSKÉ PRÁVA

5

Rómky a Rómovia tvoria s populáciou medzi 10 až 12 miliónov ľudí jednu z najstarších a najväčších etnických menšín v Európe. Napriek tomu, že o ľuďoch rómskeho pôvodu často referujeme ako o jednej skupine, táto skupina nie je homogénna a každá rómska komunita má svoje špecifiká.

Rada EÚ v roku 2000 prijala smernicu č. 2000/43, ktorá stanovuje rámec na boj s diskrimináciou na základe rasového alebo etnického pôvodu s cieľom zaviesť do jednotlivých členských štátov princíp rovného zaobchádzania. V roku 2004 prijala Slovenská republika tzv. Antidiskriminačný zákon, ktorým sa táto smernica stala súčasťou slovenského právneho poriadku.

Aj napriek tejto smernici a mnohým ďalším právnym predpisom a opatreniam čelia Rómky a Rómovia v mnohých štátoch EÚ, vrátane Slovenska, diskriminácií, rasizmu, segregácii a nerovnému zaobchádzaniu. Základné ľudské práva, vrátane práva na vzdelanie, bývanie, dôstojnosť, dostupnosť zdravotnej starostlivosti či práva na ochranu pred násilím a zlým zaobchádzaním, sú pre mnohých ľudí rómskeho pôvodu stále nedosiahnuteľné.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Za čo bojujeme?

Akým predsudkom a stereotypom Rómky a Rómovia dennodenne čelia a ako tieto predsudky búrať? Prečo Amnesty International žiada dodržiavanie práv Rómok a Rómov a o akých právach konkrétne hovoríme? A ako by rovnosť práv pozitívne ovplyvnila nielen život rómskej menšiny, ale aj celej spoločnosti? Na nasledujúcich riadkoch si môžete o tom, o čom hovoríme, keď hovoríme o právach Rómok a Rómov prečítať viac.

Právo na vzdelanie

6

Právo na vzdelanie je základné ľudské právo. Každý a každá z nás má právo na prístup ku kvalitnému vzdelaniu v bezpečnom prostredí. Viaceré výskumy však dokazujú, že v prípade rómskych detí je tomu často inak.

V roku 2017 vydala Amnesty International Slovensko v spolupráci s Európskym centrom pre práva Rómov a Rómok výskumnú správu Lekcia z diskriminácie. Podľa správy má vzdelanie, ktoré rómske žiačky a žiaci dostávajú v špeciálnych a v segregovaných triedach a školách tak nízku kvalitu, že len málokto z nich sa po ukončení povinnej školskej dochádzky môžu ďalej vzdelávať. Mladí ľudia, ktorí to dokážu, však majú okrem odborného učilišťa len veľmi málo iných možností, na základe čoho je ich pracovná budúcnosť veľmi obmedzená.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Segregácia rómskych detí vo vzdelávaní sa na Slovensku odohráva dodnes. Rómske deti sú často zaraďované do špeciálnych tried alebo škôl na základe nesprávnej diagnostiky, ktorá neberie ohľad na jazykové zručnosti detí a fakt, že pre mnohé rómske deti Slovenčina nie je materským jazykom. Odborníčky a odborníci, ktorí majú diagnostiku na starosti, majú často zažitý predsudky a neberú na zreteľ odlišnosti výchovy a prostredia, v ktorom diagnostikované deti žijú. Hlboko zakorenené predsudky a nízke očakávanie od rómskych detí, ktoré sú rozšírené medzi učiteľským zborom ďalej bránia v možnostiach ich vzdelávania.

Problém nesprávnej diagnostiky a rasizmu pri zatriedňovaní detí do špeciálnych tried potvrdzujú aj štatistiky. Na Slovensku žije odhadom pol milióna Rómov a Rómok, čo znamená, že tvoria menej ako 10 % celkovej populácie krajiny. Napriek tomu, rómske deti tvoria až 60 % žiakov a žiačok v tzv. špeciálnych školách a 85 % detí v špeciálnych triedach.

Európska komisia dokonca v apríli 2015 otvorila voči Slovensku konanie pre porušenie antidiskriminačnej legislatívy EÚ. Pokiaľ Slovensko v tejto oblasti nebude dodržiavať európske právo, môže to v budúcnosti viesť k vysokým finančným

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk
pokutám.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International dlhodobo žiada, aby Slovensko rómskym deťom zabezpečilo rovný prístup ku vzdelaniu a zabezpečilo desegregáciu.

8

Práva žien, reprodukčné a sexuálne práva

Rómske ženy a dievčatá čelia dvojitej diskriminácii, ktorej dôsledky ovplyvňujú celý ich život. Ženy sú často diskriminované na trhu práce z dôvodu ich pôvodu a hľadanie zamestnania mnohým komplikuje aj pohľad na „tradičnú“ úlohu žien a matiek, ktorú zdieľa majorita aj mnohé rómske rodiny a komunity.

Časť rómskych žien, predovšetkým tým, ktoré pochádzajú alebo žijú v sociálne vylúčených alebo ekonomicky slabších komunitách, predstavuje aj nedostatok kvalifikácie. Kvalifikáciu však nie je možné získať bez kvalitného vzdelania a praxe, ku

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

ktorým, ako uvádzame vyššie, mnohé rómske dievčatá a ženy nemajú žiadny alebo len veľmi obmedzený prístup.

Rómske ženy na Slovensku dodnes nepoživajú svoje sexuálne a reprodukčné práva. Častou problémom je nedostatočný prístup k antikoncepcii, včasnej a dostupnej interrupcii a chýbajúce vzdelávanie v oblasti sexuálneho zdravia. Nezanedbateľnou súčasťou porušovania práv rómskych žien je násilie v blízkych a intímnych vzťahoch, ktoré je problémom viac ako 20 % všetkých žien na Slovensku, avšak v prípade rómskych žien, obzvlášť tých žijúcich v sociálne vylúčených komunitách, sú dôsledky násilia i nečinnosť štátnych orgánov ešte vypuklejšie.

9

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Vážnym porušením práv, ktorým v minulosti na Slovensku opakovane dochádzalo sú aj nútené sterilizácie. V 70. a 80. rokoch minulého storočia došlo v Československu k početným prípadom nútených sterilizácií rómskych žien. Aj keď sa česká vláda za tieto činy ospravedlnila, poškodené ženy sa dodnes nedočkali odškodnenia.

Podľa slovenského trestného zákona môže byť páchatel trestného činu nezákonnej

sterilizácie potrestaný trestom odňatia slobody na dva až osem rokov. Napriek tomu slovenské štátne orgány nedokážu efektívne vyšetriť všetky prípady nezákonnej sterilizácie rómskych žien a vyvodiť zodpovednosť voči páchatelom týchto činov. Nastoleniu spravodlivosti sa Rómske ženy nedočkali ani po vyše tridsiatich rokoch od Nežnej revolúcie, nehovoriac o mnohých ženách, ktoré zažili nezákonnú sterilizáciu po roku 1989.

V téme nútených sterilizácií sa v minulosti angažovala aj Amnesty International Slovensko a ďalšie medzinárodné ľudskoprávne organizácie. Amnesty žiada, aby štát chránil a garantoval sexuálne a reprodukčné práva všetkých ľudí, rómske ženy a dievčatá nevynímajúc

Právo na spravodlivé zaobchádzanie a slobodu pohybu

Rómovia a Rómky zažívajú diskrimináciu vo všetkých sférach života, od vzdelávania po zdravotnú starostlivosť a zamestnanie. Kvôli pretrvávajúcim nerovnostiam sa situácia mnohých Rómov a Rómok, predovšetkým ľudí žijúcich v sociálne vylúčenom alebo ekonomicky slabšom prostredí, počas pandémie ešte zhoršila.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Na Slovensku sa vyskytli prípady plošného uzatvárania rómskych sídel, ktoré vláda zdôvodnila tým, že izolácia celých komunít je nevyhnutná pre ochranu verejného zdravia. Dôvodom plošných karanténnych opatrení bolo podľa oficiálnych údajov 31

pozitívne

testovaných osôb žijúcich v piatich lokalitách s celkovou populáciou približne 6 800 ľudí. V prípade podobného alebo vyššieho podielu nakazených v iných ako vylúčených rómskych komunitách k plošnej karanténizácii nedošlo. Nad opatreniami v karanténizovaných osídleniach vykonávali dozor policajné zložky a armáda.

Amnesty International hovorila počas prvej vlny karanténizácie s obyvateľmi, obyvateľkami a ďalšími ľuďmi, ktorí potvrdili, že Rómky a Rómov nikto neinformoval o trvaní a podmienkach karantény. Zodpovedné orgány neizolovali ľudí s pozitívnym testom na COVID-19 od ostatných ľudí z komunity. Navyše, podľa dostupných údajov, ani

nezabezpečili dostatočné zásobovanie potravinami a zdravotníckym materiálom. V jednej z komunít si ľudia spolu s miestnym podnikateľom zorganizovali improvizovaný systém dodávky potravín. Ľuďom z ďalšej komunity uzavretej do karantény predávali zodpovedné orgány balíčky so základnými potravinami za 15 eur, čo môže byť pre rodiny, ktoré v dôsledku opatrení prišli o príjem, príliš vysoká cena.

priklady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

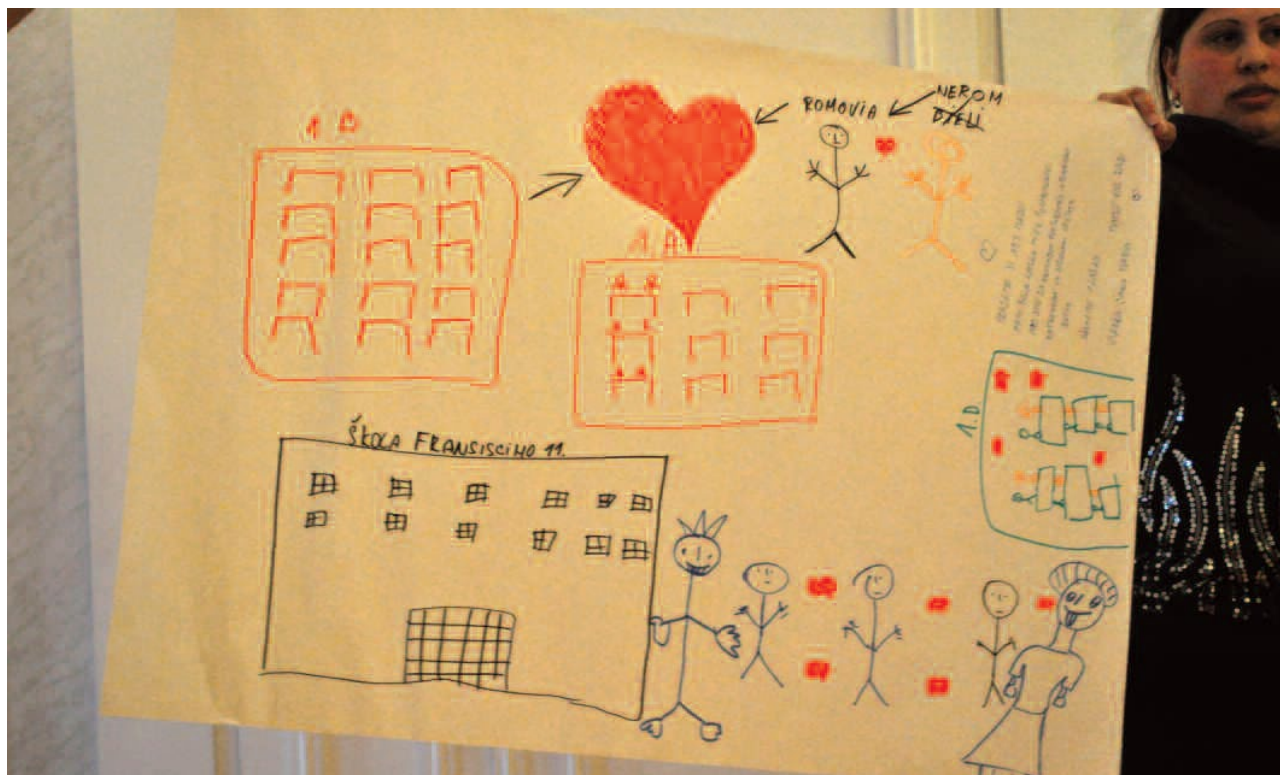
© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International považuje takéto použitie ozbrojených síl na vykonávanie opatrení v oblasti verejného zdravia za neprimerané. Zapojenie armády je v týchto prípadoch možné len vo veľmi výnimočných situáciách a musí spĺňať prísne kritéria. Podľa Amnesty International neboli na použitie armády v marginalizovaných rómskych komunitách na Slovensku dostatočné dôvody. Obyvatelia a obyvateľky lokalít uzavretých do karantény sa sťažovali na nezákonné použitie sily zo strany polície, pri ktorom mohlo dôjsť k porušeniu ich práv. V Žehre sa Amnesty International dozvedela o udalosti, pri ktorej údajne policajt slovné napadol Róma a vyhrážal sa mu fyzickým násilím. V Starej Maši v Krompachoch nahlásili 27. apríla zneužitie policajnej sily proti piatim deťom.

Okrem toho, že ľudia v neformálnych sídlach sú vystavení zvýšenému riziku infekcie, môžu opatrenia, ktoré vláda zaviedla s cieľom zmierniť krízu – vrátane obmedzenia voľného pohybu a fyzického kontaktu osôb – viesť k ďalšiemu prehĺbovaniu chudoby

prípady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

a sociálnemu vylúčeniu. „Slovensko sa v pandémie COVID-19 zaradilo ku krajinám,

AMNESTY
INTERNATIONAL

ktoré v rámci protiepidemických opatrení stigmatizovali a prenasledovali etnické menšiny. Uzavretie viacerých rómskych komunít do plošnej karantény bez jasného právneho rámca, s pochybnou proporcionalitou tohto riešenia a viacerými ďalšími porušeniami ľudských práv dodnes nebolo vysvetlené ani napravené. Rómska menšina, a najmä tie najvytlačenejšie komunity, sa stali terčom stigmatizujúcej rétoriky,“ povedal riaditeľ Amnesty International Slovensko Rado Sloboda.

Čo v tejto veci robíme

Pandémia zvýraznila a v niektorých prípadoch odhalila rasové predsudky v policajných štruktúrach a tiež systémový rasizmus a diskrimináciu voči ľuďom rómskeho pôvodu. Neproporčné zásahy do práv ľudí z marginalizovaných skupín boli v jasnom rozpore s medzinárodným právom a ľudskoprávnymi záväzkami Slovenska.

priklady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

Mnohé opatrenia voči Rómom a Rómkam prispeli k ich ďalšej stigmatizácii a

AMNESTY
INTERNATIONAL

predsudkom, pretrvávajú aj pochybnosti o tom, či karanténne mestečka spĺňali požiadavky Svetovej zdravotníckej organizácie. V neposlednom rade máme aj viaceré závažné sťažnosti o použití nezákonnej sily zo strany polície. Príležitosť Slovenska vysporiadať sa s rasizmom a skončiť s opísanými praktikami však bola trestuhodne premrhaná.

Mnohé kroky vlády SR prispeli k ďalšej stigmatizácii Rómov a Rómok na Slovensku. Amnesty International preto adresovala Rade Európy otvorený list, v ktorom vyjadrila obavy nad zaobchádzaním s ľuďmi žijúcimi v rómskych komunitách v Bulharsku a na Slovensku počas pandémie ochorenia COVID-19. Detailný pohľad na situáciu sme spracovali v správe Dohľad a disciplinácia počas pandémie, ktorá dokumentuje prípady zo Slovenska, ale aj ďalších 11 európskych krajín. Znepokojivý vzorec rasových predsudkov vzbudil obavy z inštitucionálneho rasizmu v policajných štruktúrach, ktoré však napriek našim aktivitám neboli zo strany relevantných orgánov vyvrátené.

priklady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Právo na ochranu pred (policajným) násilím

Počas policajnej razie, ku ktorej došlo 19. júna 2013, viac ako 60 príslušníkov policajnej pohotovostnej jednotky fyzicky a verbálne napadlo 31 Rómov a Rómkov, ktoré nekládli odpor. Okrem fyzického a psychického násillia na osobách, policajti poškodili aj majetky ľudí žijúcich na Budulovskej ulici. Verejná ochrankyňa práv, (v tom čase Jana Dubovcová), dospela k záveru, že zásah nebol opodstatnený a primeraný.

15

Aj keď lekárske správy, svedecké výpovede a fotodokumentácia potvrdzujú spôsobené zranenia, voči príslušníkom polície, ktorí sa zásahu zúčastnili, dodnes nedošlo k vyvodu trestnoprávnej zodpovednosti. Policajná inšpekcia ministerstva vnútra naopak na základe interného vyšetrovania vyhlásila zásah za primeraný a vykonaný v súlade so zákonom. Od spochybnenia vyjadrení poškodených sa z obetí stali obžalovaní! Proti obvineniu sa poškodení obrátili na Európsky súd pre ľudské

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

práva v Štrasburgu, kde 01.09.2020 Slovenská Republika prehrala prvé konanie. Rozhodnutím súdu bolo dané za pravdu poškodením a skonštatované, že raziou a následným vyšetrením bolo zasiahnuté do ich základných práv.

Čo v tejto veci robíme

V prípade sa od začiatku angažuje aj Amnesty Slovensko, o. z. Equity, ERRC, ETP, CVEK a mnoho ďalších inštitúcií, kultúrnych centier aj tisíce jednotlivcov a jednotlivkyň už roky podporuje ľudí z Moldavy a žiada spravodlivosť.

Ľudí z Moldavy sme pred pandémiou chodili podporovať aj osobne a ako pozorovatelia sme sa zúčastnili na väčšine súdnych pojednávaní v Košiciach.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

O prípade sme informovali prostredníctvom kampane Paragrafom nespravodlivosť neprekryješ. Túto tému sme priniesli na festivaly a podujatia na celom Slovensku a okrem

početných diskusií s koncertov sme zozbierali tisíce podpisov petície a stovky solidárnych odkazov pre ľudí z Moldavy nad Bodvou. Podporu obetiam razie vyjadrili aj mnohé osobnosti a ľudia z celého Slovenska. Odkazy solidarity nájdete na stránke www.stojimeprivas.sk.

Aktuálny vývoj

V pondelok 3. mája 2021, takmer 8 rokov po udalosti, košický súd oslobodil spod obžaloby Leonarda Horvátha, jedného z ľudí nespravodlivo obvinených z krivého obvinenia a krivej výpovede. Rozsudok zatiaľ nie je právoplatný.

V marci 2021 prokurátor ustúpil od obžaloby u piatich nespravodlivo obvinených Rómov, obvinenia v prípade jedinej obvinenej ženy, pani Ireny Matovej, sú zatiaľ aktívne.

Právo na bývanie

Právo na primerané bývanie, vrátane práva na ochranu pred núteným vysťahovaním, garantujú viaceré medzinárodné a regionálne ľudskoprávne dohovory. Viaceré európske vlády však svoje záväzky v tejto oblasti pravidelne porušujú, pričom tento problém najčastejšie zasahuje rómsku menšinu, resp. ľudí žijúcich vo vylúčených komunitách.

Diskriminácia na trhu práce spôsobuje Rómkam a Rómom ťažkosti s prenájmom či kúpou nehnuteľností, v dôsledku čoho sú mnohí ľudia vylúčení zo sociálnych schém bežného bývania. Miliónom Rómov a Rómok v Európe tak nezostáva nič iné, ako žiť v neformálnych osídleniach, často bez prístupu k elektrine či tečúcej pitnej vode.

Život v takýchto podmienkach vystavuje ľudí zvýšenému riziku ochorenia. Väčšina ľudí žijúcich vo vylúčených komunitách si nedokáže zabezpečiť kvalitnú zdravotnú starostlivosť, ktorá je základným ľudským právom. Život vo vylúčených komunitách bez možnosti získať zamestnanie vytvára bludný kruh niekoľkogeneračnej chudoby a ľudí robí zraniteľnými voči núteným vysťahovaniam. Okrem vyššie uvedených rizík

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

čelia ľudia žijúci v neformálnych osídleniach riziku núteného vystahovania.

Nútené vystahovania sú v rozpore medzinárodným právom a podľa viacerých právnych predpisov je takéto konanie považované za kruté a ponižujúce zaobchádzanie. Pri nútených vystahovaniach často dochádza k presídleniu celých komún na okraj miest, do znečistených priemyselných oblastí alebo do tesnej blízkosti skládok odpadu.

Právo na adekvátne bývanie znamená, že štátne orgány majú povinnosť zabezpečiť:

- aby mal každý človek právnu ochranu pred núteným vystahovaním, obťažovaním a inými hrozbami,

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

- minimálne štandardov bývania, vrátane prístupu k pitnej vode, kanalizácii a elektrickej energii,
- aby všetci ľudia žili v dostatočnej bezpečnej vzdialenosti od zdrojov znečistenia, skládok odpadu a zároveň v dostupnej vzdialenosti k službám a zamestnaniu,
- dostupné bývanie pre všetkých,
- aby programy sociálneho bývania uprednostňovali tých najzraniteľnejších.

Nie každé nútené sťahovanie musí predstavovať porušenie ľudských práv. Ak musí dôjsť k nútenému vysťahovaniu ľudí proti ich vôli z domov alebo pozemkov, ktoré obývajú, štát má povinnosť zabezpečiť:

- dôsledné a plnohodnotné konzultácie s ľuďmi, ktorých sa nútené vysťahovanie týka,
- aby boli vysťahúvaní ľudia primerane, adekvátne a včas upozornení ,
- aby boli vysťahovaným ľuďom poskytnuté nápravné prostriedky (napr. náhrada škody alebo reštitúcia) za porušenie ich práv,
- aby pri vysťahovaní nebola použitá neprimeraná sila resp. násilie,
- aby bola pre vysťahovaných ľudí zabezpečená adekvátna alternatíva bývania.

Rasizmus a rasistické útoky

Rómky a Rómovia sa s diskrimináciou, rasizmom a rasovo motivovanými útokmi stretávajú dennodenne. Nenávisť a netolerancia voči rómskemu etniku je tolerovaná veľkou časťou populácie a k šíreniu hoaxov a nenávistných prejavov voči Rómom a Rómkam prispievajú aj politici a političky. Politické strany s otvorene protirómskym programom a rétorikou stále stúpajú na popularite naprieč celou Európou, vrátane Slovenska.

Polícia a ďalšie štátne zložky vo svojej práci nezriedka používajú aj etnickú profiláciu a ľudia rómskeho pôvodu zažívajú diskrimináciu a ďalšie porušovanie ľudských práv

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

práve na základe ich etnicity. Nezriedkavým javom v rôznych častiach Európy sú aj

AMNESTY
INTERNATIONAL

takzvané zločiny z nenávisti, ktoré sú v mnohých prípadoch páchané práve voči Rómkam a Rómom.

Ako prispievame k zlepšeniu ľudskoprávnej situácie Rómkov a Rómov?

Napriek tomu naše úsilie nekončí a bojuje za dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Veríme v lepší svet, v ktorom sú ľudské práva všetkých ľudí rešpektované a garantované. Preto vedíme kampane, organizujeme verejné podujatia, zastávame sa obetí bezprávia a usilujeme sa o dosiahnutie systémových zmien na úrovni štátov a medzinárodného spoločenstva.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

4. NEZABUDLI SME, ŽE UŽ 7 ROKOV SA NA SLOVENSKU ROBIA Z OBETÍ VINNÍCI

21

Viete, aké to je, byť obeťou násilia?

Aj keď skutočne dúfame, že vaša odpoveď je nie, istotne si dokážete predstaviť bolesť, ktorú takáto situácia vnesie do života človeka. Násilie vždy zanechá rany na tele aj duši. V niektorých prípadoch však následky jedného násilného aktu trvajú roky a majú ďalekosiahle právne následky – pre obeť, kým násilníci sa tešia beztrestnosti.

Rany po obuškoch, elektrických paralyzéroch a bitke sa zahojili, poškodené príbytky prešli opravou, ale obyvatelia a obyvateľky osady Budulovská v Moldave nad Bodvou dodnes nemôžu pokojne spať. Najväčšiu ťažobu zažívajú šiesti ľudia obvinení z krivej výpovede a ich blízki.

Keď sa v stredu 19. júna 2013 začala tzv. Represívno-pátracia akcia 100 (dodatočne premenovaná len na pátráciu), viac ako 60 policajtov na 23 vozidlách v sprievode psov bezdôvodne vtrhlo do osady na Budulovskej ulici, kde hrubo poškodili viaceré príbytky a fyzicky zaútočili približne na 30 ľudí (vrátane žien a detí). Policajti vstupovali do príbytkov bez povolenia, bili ľudí obuškami a podľa viacerých poškodených

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

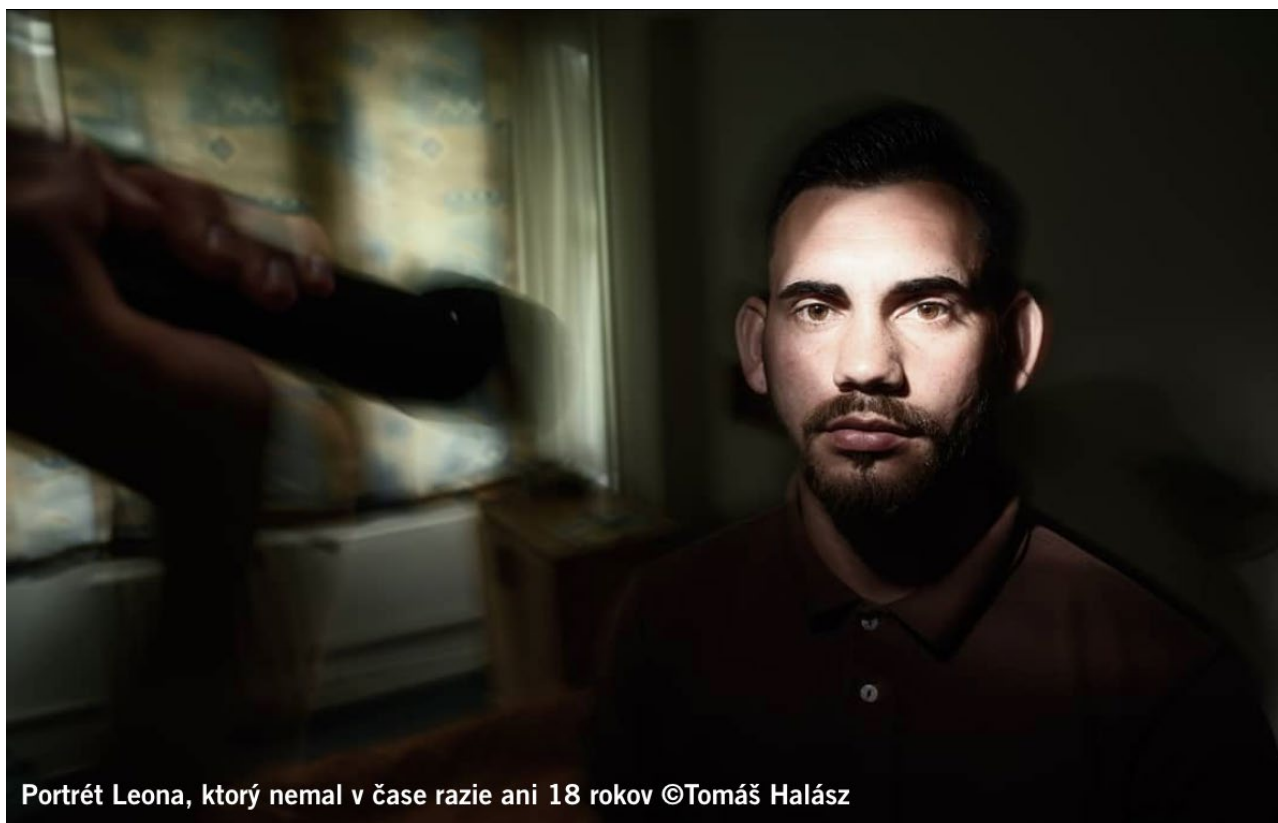

používali proti nim aj elektrické paralizéry. Niektorých zo zbitých mužov odviedli následne na policajnú stanicu, kde ich podrobili ďalšiemu fyzickému a psychickému násiliu a údajne im odobrali osobné veci. Po hrôze, akú v ten večer obyvatelia a obyvatelky Budulovskej zažili, si pravdepodobne nikto nemyslel, že je to iba začiatok dlhoročného bezprávia, ktoré zmení ich životy na nepoznanie.

Fyzickým násilím to (dodnes) neskončilo

Šesť odvážnych ľudí, ktorí aj napriek riziku ďalších represíí označili policajtov zodpovedných za násilie, dodnes čelí obvineniam z krivej výpovede, za čo im hrozí trest odňatia slobody. Viacerí z nich majú dodnes problémy so spánkom, kvôli súdnym pojednávaniam si musia brať voľno z práce, ktoré sa

22

Portrét Leona, ktorý nemal v čase razie ani 18 rokov ©Tomáš Halász

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

zamestnávateľom len veľmi ťažko vysvetľuje, a jeden z obvinených, v čase bitky iba 17-ročný Leon, musí kvôli každému pojednávaniu cestovať naspäť domov z Nemecka, kde už niekoľko rokov žije a pracuje.

„Bojím sa. Ten strach je taký veľký, že niekedy ani nedokážem spať. Najmä večer to býva najhoršie, keď sa zamyslím, čo bude s mojou mladšou sestrou a jej tromi synmi. Dvaja z nich akurát nastúpili do školy. Ešte sa im snažím cez priateľov zohnať nejaké nové oblečenie a topánky. Kto im bude pomáhať, keď ja skončím vo väzení?“ povedal v rozhovore pre Denník N obvinený Milan (Igor) Hudák.

Ďalšia obvinená, pani Irena Matová, zas na súdnom pojednávaní opísala, ako jej kukláči pri razii vybili zub. Na súde tiež priznala, že zápisnicu z vypočúvania podpísala, pretože ju k tomu vyzval vypočúvajúci policajt.

Kým obeť bitky musia pred súdom obhajovať každé svoje slovo, vrcholní štátni predstavitelia počas siedmich rokov od razie neraz prejavili nie len nedostatok ľudskosti, ale aj vôľu ohýbať pravdu ako sa im páči a neraz nepodloženými tvrdeniami burcovať verejnú mienku v neprospech zbitých Rómov a Rómok.

Solidaritou proti nespravodlivosti

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Bývalý policajný prezident Tibor Gašpar ešte počas svojho pôsobenia vo funkcii prezentoval „dobré výsledky pátracej akcie“, poukazujúc na údajnú skutočnosť, že „polícia získala rešpekt“ a bezpečnosť v danej lokalite sa v dôsledku razie zlepšila, pričom dodal, že „razia kukláčov podľa zistení polície pomohla v prevencii proti rastúcej kriminalite v rómskych osadách.“

Vtedajší premiér s ministrom vnútra navštívili v roku 2014 policajnú stanicu v Moldave nad Bodvou, aby povzbudili policajtov slovami „Stojíme za vami!“. Košická krajská policajná hovorkyňa Jana Mésarová zas na adresu obvinených obetí uviedla: „Medializované informácie o nezákonnosti či údajnej brutalite považujeme za účelové. Nevylučujeme ani snahu neprispôsobivých občanov o zabránenie podobným akciám do budúcnosti, či získanie akéhosi finančného odškodnenia za znehodnotené či poškodené veci a bytové zariadenia, ktoré si mohli spôsobiť aj sami alebo boli poškodené už v minulosti. Dôrazne taktiež popierame zranenie maloletého dieťaťa, ktoré je prezentované v masovokomunikačných prostriedkoch ako dôsledok tejto policajnej akcie.“ Ak dnes súd umlčí obeť, ktoré majú odvahu prehovoriť o neprimeranom policajnom násilí, zajtra sa podobný scenár môže zopakovať v ktorejkoľvek domácnosti a na lavici obžalovaných obetí sa môžeme ocitnúť aj my alebo vy. Napriek všemožným snahám niektorých štátnych predstaviteľov a predstaviteľiek krivdu ututlať a ľudí z Moldavy nad Bodvou v očiach verejnosti doslova zbaviť ľudskosti, mnohí a mnohé z vás odmietate zostať ľahostajní a ľahostajné. Preto sa na podporu šikanovaných a súdených Rómov a Rómkyní postavilo mnoho známych osobností aj bežných ľudí a našu petíciu žiadajúcu spravodlivosť podpísali tisíce z vás. Vaša solidarita dodáva už sedem rokov obetiam policajnej razie odvahu a silu pokračovať v zápase o spravodlivosť. Vďaka vašim slovám podpory vedia, že v tomto boji neostali sami.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

5. RÓMOVIA A RÓMKY

25

Je na Slovensku rodina, kde by sa o Rómoch a Rómkach, či o tzv. rómskom probléme či rómskej otázke nediskutovalo? Takmer každé rodinné stretnutie, stretávka so spolužiakmi a spolužiačkami, či len obyčajný “smalltalk” v kuchynke v kancelárii sa občas zmení na búrlivú diskusiu, z ktorej nikto neodíde ako víťaz. Situácia rómskeho obyvateľstva na Slovensku je však v prvom rade sociálnym problémom. Na nasledujúcich stranách si prečítate nielen o faktoch a vyvrátených mýtoch, ale možno aj príčinách, prečo sa na Slovensku rôznym skupinám ľudí nežije ľahko.

Nižšie sa bližšie pozrieme na najčastejšie a notoricky známe témy, ktoré sa spájajú s Rómami a Rómkami. Pri tvorbe tohto textu vychádzame z predpokladu, že možno vyvrátením mýtov a sumarizáciou faktov nepresvedčíme čitateľky a čitateľov o tom, že je to možno všetko inak, no aspoň prinesieme dokument plný faktov pre tých, ktorí sú v týchto debatách často pejoratívne označovaní za “nekritických večných podporovateľov a podporovateľky rómskej menšiny”. Lebo presvedčať presvedčených má význam!

Mýty a fakty alebo stokrát opakovaná lož sa stáva pravdou

Stáva sa, že aj ľudia, ktorí inak dezinformáciám nezvyknú naletieť uveria mýtom o Rómoch a Rómkach. Práve preto sme v podnadtise uviedli ďalšiu z okrídlených viet

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

- občas sa stokrát opakovaná lož stáva pravdou. Mnohé hoaxy týkajúce sa napr. výšky a množstva príspevkov, ktoré vraj dostáva každá rómska rodina, majú na sociálnych sieťach desiatky tisíc zdieľaní, nehovoriac o stovkách nenávistných komentárov, ktoré sa pod nimi spravidla nachádzajú. Vyvrátiť hoax či mýtus, ktorý je roky živený nielen bežným pocitom nespravodlivosti či krivdy, no aj politickými elitami, pre ktoré je rómska komunita často "najzaujímavejšia" tesne pred parlamentnými či komunálnymi voľbami, je však beh na extrémne dlhé trate. Hoci podľa výskumov treba na vyváženú jednu negatívnu správu niekoľkonásobne viac pozitívnych správ, pokúsime sa v nasledujúcich riadkoch priniesť trochu viac svetla do notoricky známych hoaxov a mýtov o rómskej komunite. Na úvod ešte niekoľko zistení z ostatného Atlasu rómskych komunít (ďalej ARK) z roku 2019.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Na Slovensku žije približne 417 000 Rómov a Rómok, čo je asi 7,6% celkového obyvateľstva Slovenska. Najväčší počet obcí s rómskymi komunitami sa nachádza v Košickom (224), Prešovskom (224) a Banskobystrickom kraji (210). Najmenej obcí s rómskymi komunitami je v Žilinskom kraji (15).

V 825 obciach, ktoré boli zaradené do ARK, evidujú 1102 tzv. Koncentrácií, v ktorých žije približne 300 000 Rómov a Rómok. Z nich 56 000 žije v koncentráciách mimo obce, 151 000 na okraji obce a 92 000 vo vnútri obce. Zvyšných 117 000 Rómov a Rómok žije integrovane spolu s majoritnou populáciou. Autori ARK odhadujú, že približne 33 000 Rómov a Rómok nebolo do ARK zahrnutých, a teda dve tretiny Rómov a Rómok na Slovensku žijú koncentrovane a jedna tretina býva integrovane medzi majoritou.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Koncentrácie však neznamenajú výlučne tzv. osady. Pod pojmom koncentrácia sa myslia aj obce s rómskou majoritou, “rómske susedstvá” či “rómske ulice”.

Platí, že čím vzdialenejšie je osídlenie od jadra obce, tým nižšia je kvalita bývania, dostupnosť služieb či úroveň infraštruktúry. Práve to zásadne negatívne ovplyvňuje všetky aspekty života rómskych komunít a prispieva k udržaniu a prehĺbovaniu generačnej chudoby.

Dve tretiny obyvateľstva rómskych komunít bývajú legálne, teda v bytoch či skolaudovaných rodinných domoch na vysporiadaných pozemkoch. Čím je koncentrácia vzdialenejšia od obce, tým častejšie sa objavujú neštandardné obydlia, a tým nižšia je kvalita bývania.

Verejný vodovod využíva 64% obyvateľstva rómskych komunít, v prípade majority ide o 93%. Z neštandardného či nezabezpečeného zdroja čerpá vodu asi 33 000 ľudí, čo je najzávažnejšia forma materiálnej deprivácie.

Kanalizáciu využíva 40% obyvateľstva rómskych komunít, pričom majorita v rovnakých obciach ju využíva na 83%.¹

¹ Zdroj: Atlas rómskych komunít 2019 (Ábel Ravasz, Ľuboš Kovács, Filip Markovič)

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Mnohí Rómovia na Slovensku žijú v zlých podmienkach preto, lebo sa nechcú prispôbiť ostatným ľuďom.

Začnime z iného konca - prečo sa o Rómoch hovorí ako o neprispôsobivých a lenivých a často sa pri nich zabúda na to, že nejde o homogénnu skupinu, ale práve naopak - pestrú komunitu, ktorej členky a členovia sú často neprávom vystavovaní negatívnym predsudkom a stereotypom na základe predvedčenia, že správanie jednej Rómky či Róma musí nutne charakterizovať správanie celej komunity (najmä však vtedy, ak to správanie dané predsudky a stereotypy potvrdzuje). Tieto názory sa v spoločnosti

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

dlhodobo reprodukovajú, dobre to vysvetľuje sociálna psychológia. Podľa nej musí v

AMNESTY
INTERNATIONAL

úplne každej spoločnosti existovať skupina, ktorá je stigmatizovaná a menejcenná. Práve to dodáva spoločnosti sebavedomie; potreba nájsť si akéhosi obetného baránka, ktorý je príčinou všetkých našich ťažkostí - najčastejšie ide o skupinu ľudí, ktorá sa odlišuje od väčšiny a nemá takmer žiadnu moc.²

Životy a spoločenské postavenie Rómov a Rómok sú už po stáročia ovplyvnené diskrimináciou, prenasledovaním, trápením a nútenou asimiláciou. Na územie Slovenska prichádzali už v 12. a 13. storočí, pričom ich spoločenské postavenie vyplynulo z ich pôvodného postavenia v indickom kastovníckom systéme. V Európe žili Rómovia a Rómky na periférii spoločnosti; keďže kvôli kočovnému spôsobu života nevlastnili pôdu, ktorú by obrábali a neboli ani výrobcami základných životných potrieb, rozvinul sa medzi nimi a majoritou vzťah vzájomnej závislosti. Venovali sa najmä kováčstvu, spracovaniu kože, výrobe metiel, košíkov či chovu a predaju koní, tanečné či hudobné nadanie mnohých z nich bolo tiež vyhľadávané.³

² Zdroj: <http://cvek.sk/pravnicka-byty-pre-romov-zadarmo-su-mytus/>

³ Zdroj: JUROVÁ, A. 2000. *Vývoj postavenia Rómov na Slovensku a otázky ich „integrácie“ do spoločnosti*. In JANTO, J. 2000. *Integrácia Rómov na Slovensku*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2000. 91 s. ISBN 80-968191-9-4; HANCOCK, I. 2005. *My Rómsky národ*. Bratislava: Petrus, 2005. 258 s. ISBN 80-88939-97-6

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Panovníci a panovníčky sa rôznymi spôsobmi snažili začleniť Rómov a Rómky do spoločnosti, no opatrenia zavedené Máriou Teréziou a Jozefom II. viedli k zániku špecifických spôsobov obživy Rómov, rastu počtu ľudí bez akéhokoľvek zamestnania, ožobračovaniu, odkázanosti na príbuzných a drastickému zníženiu životnej úrovne. Kvôli tlaku administratívy na usadzovanie sa Rómov sa zvyšoval počet osád na okrajoch obcí, čo viedlo k postupnej výraznej kumulácii rómskeho obyvateľstva najmä na východe Slovenska. To negatívne ovplyvnilo ich vlastné možnosti integrácie do spoločnosti počas celého storočia.⁴

⁴Zdroj: JUROVÁ, A. 2000. *Vývoj postavenia Rómov na Slovensku a otázky ich „integrácie“ do spoločnosti*. In JANTO, J. 2000. *Integrácia Rómov na Slovensku*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2000. 91 s. ISBN 80-968191-9-4

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Neskôr sa už na území Slovenska usídľovali dobrovoľne, tradičné spôsoby obživy už nedokázali uživiť všetky rodiny, a preto sa začali Rómovia živiť aj sezónnymi prácami a nádenníctvom. Postupne si na seba s majoritou zvykali. Kvôli tlaku spoločnosti však naďalej stavali svoje obydlia mimo jadra obcí, vytvárali sa tzv. „cigánske tábory“. Väčšina Rómov teda po stáročia žila usadlým spôsobom života, kočovanie preferovala iba neveliká skupina olašských Rómov. Na konci 19. storočia bolo kočovanie úplne zakázané.⁵

Rómovia a Rómky boli aj koncom 19. a začiatkom 20. storočia vnímaní ako občania druhej kategórie. Náročná situácia rómskeho obyvateľstva sa ešte zhoršila po vypuknutí prvej svetovej vojny. So zvyšovaním počtu rómskeho obyvateľstva a ich nemožnosťou zamestnať sa dochádzalo k rozmáhaniu ich trestnej činnosti, vzťahy medzi rómskou populáciou a majoritou sa zhoršili. Najtragickejším obdobím pre rómsku menšinu bolo obdobie fašistického Slovenského štátu. Slovenská vláda pristupovala pod vplyvom nacistického Nemecka k vyriešeniu rómskej otázky omnoho ráznejšie ako medzivojnová vláda.⁶

⁵ Zdroj: PÁLOŠOVÁ, Z. 2014. *Rómovia v Európe*. In NOTA BENE. ISSN 1335-9169. 2014. 155/2014, s. 17 – 19.

⁶ Zdroj: KUMANOVÁ, Z. ET AL. 2006. *Rómovia*. [online]. Nadaciamilanasimecku.sk. [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <http://www.nadaciamilanasimecku.sk/fileadmin/user_upload/dokumenty/priru__ka_3kapitolaA4.pdf>; HORVÁTHOVÁ, J. 2002. *Kapitoly z dejín Romů*. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2002. ISBN 80-7106-615-X.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Po druhej svetovej vojne sa situácia nezlepšila. Hoci pracovných príležitostí bol nedostatok, zaháľachi a asociálne osoby, ktorými sa mysleli predovšetkým Rómovia, boli zaradovaní do pracovných táborov, resp. táborov nútenej práce aj po druhej svetovej vojne. V rokoch 1945 až 1953 prešlo tábormi až 10 000 ľudí. Likvidáciou súkromného vlastníctva a drobného podnikania, odoberaním živnostenských povolení a rušením hudobníckych licencií boli Rómovia pozbavení posledných zvyškov svojej materiálnej kultúry a špecifických foriem obživy. Z hudobníkov, remeselníkov a

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

obchodníkov sa stávali nekvalifikovaní pracovníci v baníctve, stavebníctve a komunálnych službách miest.⁷

V časoch socializmu sa na dosiahnutie asimilácie a splynutia Rómov s majoritou prijímali aj zákony, jedným z nich bol aj zákon z roku 1958 o zákaze potulky, teda zákon O trvalom usídlení kočujúcich osôb. Ten pod hrozbou trestu zakazoval pokračovať v kočovaní. Napriek snahám a zákazom sa Rómovia nestali súčasťou majoritnej spoločnosti podľa jej predstáv, ich problémy sa stupňovali. Násilné asimilačné postupy štátu, odmietanie akceptácie rómskej etnicity a znemožnenie etnokultúrneho rozvoja Rómov viedlo k odsunutiu rómskeho etnika do pozície pasívneho objektu sociálnej starostlivosti. Štát, ktorý desaťročia rozhodoval o všetkých postupoch a cieľoch asimilácie a splynutia rómskeho etnika s majoritou, pozbavil Rómov slobodnej vôle a vlastnej iniciatívy pri určovaní ich ďalšieho smerovania, spôsobil rozklad ich základných etických a morálnych hodnôt, ako aj noriem rodinného a vnútroetnického života. Nepripustil snahy Rómov o vlastnú sebarealizáciu v prospech etnika, „po celý čas vnucoval Rómom vlastné predstavy o tom, ako sa majú začleniť do „novej spoločnosti“ a zbaviť sa „všetkého zaostalého cigánskeho“.⁸

Postavenie Rómov po roku 1989 bolo ovplyvnené dedičstvom socializmu. Väčšina ľudí nebola na zmeny pripravená, najviac sa však dôsledky zmien prejavili na Rómoch, ktorí boli dlhodobo zvyknutí na sociálnu pomoc zo strany štátu a odrazu sa museli vyrovnávať so situáciou sami. Dostali sa do postavenia úplnej závislosti na štáte, začali sa vytvárať

⁷ Zdroj: JUROVÁ, A. 2000. *Vývoj postavenia Rómov na Slovensku a otázky ich „integrácie“ do spoločnosti*. In JANTO, J. 2000. *Integrácia Rómov na Slovensku*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2000. 91 s. ISBN 80-968191-9-4; JUROVÁ, A. 2002b. *Rómovia v období od roku 1945 po november 1989*. In VAŠEČKA, M. ET AL. 2002. *Čačipen pal o Roma. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2002. 911 s. ISBN 80-88935-41-5, s. 53- 77.

⁸ Tamtiež.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

zreteľné rozdiely medzi majoritou a rómskym obyvateľstvom, a to najmä v oblasti vzdelania, kde Rómovia výrazne zaostávali, ďalej v oblasti bývania a zamestnania, až sa vytvorila početná skupina obyvateľstva, ktorej hrozil prepád do chudoby.⁹

Mnohé opatrenia socialistického režimu nepochybne zlepšili životnú úroveň Rómov. Avšak umiestňovanie rómskych rodín z osád medzi majoritu na sídliská spôsobovalo rozsiahle problémy, čo viedlo k vzájomnej nenávisti. Práve tam sú zakotvené dnešné korene násilia a rasizmu.

Uzavretosť časti rómskeho obyvateľstva a život na okraji spoločnosti vyústil do reprodukcie vzorov správania najmä v oblasti uplatnenia na trhu práce a vzdelávania. Časť novej generácie Rómov neraz nepociťuje potrebu voliť inú životnú stratégiu, než volili ich rodičia. V tomto je správanie sa rómskej menšiny špecifické; Rómovia uprednostňujú „opakovanie overených zdrojov s prevažujúcou orientáciou na súčasnosť“.¹⁰

Život v segregovaných oblastiach je pre obyvateľov bezútešný a mnohokrát bezvýchodiskový. Ľudia žijú v stave celkovej letargie, neprejavujú ochotu a nedisponujú schopnosťami zlepšiť svoju situáciu. Z tohto dôvodu preferujú krátkodobé pasívne životné stratégie zameriavajúc sa len na uspokojenie základných životných potrieb. Reprodukujú a posilňujú kultúru závislosti so všetkými aspektmi reprodukovanej chudoby, akými sú zúfalstvo, pasivita, fatalizmus, impulzivnosť, uzatváranie sa, pocit ohrozenia, nulový zmysel pre plánovanie a nedôvera voči úradom. Je to orientácia na prežitie, nie na žitie.¹¹

⁹ Zdroj: KOVAČIČOVÁ, M. 2005. *Z dejín Rómov na území Slovenska*. In KOVAČIČ ET AL. 2005. *Nové smery rozvoja a perspektívy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti II*. Bratislava : KONTAKT PLUS, s.r.o., 2005. 151 s. ISBN 80-88855-63-2, s. 29 - 35; KRIGLEROVÁ, E. 2002. *Rómovia verus majorita – postoje, vzťahy, konflikty*. In VAŠEČKA, M. – JURÁSKOVÁ, M. – KRIGLEROVÁ, E. – PULIŠ, P. – RYBOVÁ, J. 2002. *Rómske hlasy. Rómovia a ich politická participácia v transformačnom období*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2002. 167 s. ISBN 80-88935-36-9, s. 119 - 140

¹⁰ Zdroj: RADÍČOVÁ, I. 2002. *Rómovia na prahu transformácie*. In VAŠEČKA, M. ET AL. 2002. *Čačipen pal o Roma. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2002. 911 s. ISBN 80-88935-41-5, s. 79 - 92

¹¹ Zdroj: ZEMAN, V. 2005. *Koncepčné a perspektívne riešenie rómskej problematiky v Európskej únii a na Slovensku*. In KOVAČIČ ET AL. 2005. *Nové smery rozvoja a perspektívy rómskej národnosti v pluralitnej spoločnosti II*. Bratislava : KONTAKT PLUS, s.r.o., 2005. 151 s. ISBN 80-88855-63-2, s. 9 - 20; RADÍČOVÁ, I. 2002. *Rómovia na prahu*

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Pozitívnych zmien bolo po roku 1989 viacero. V roku 1991 boli prijaté Zásady vládnej politiky Slovenskej republiky k Rómom. V Košiciach vznikla Rómska tlačová agentúra a aj profesionálne rómske divadlo Romathan. Veľa zmien nastalo aj vo vzdelávaní; na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre vznikla Katedra rómskej kultúry. S cieľom zlepšiť vzdelanostnú úroveň rómskych detí a informovanosť majority o Rómoch vyšiel rómsky šlabikár, čítanka a dejepis. Bol zriadený aj Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Želaný stav sa však dosahuje pomaly.

Je zrejmé, že nepremyslené postupy pri snahe riešiť problémy rómskeho obyvateľstva pretrvávajú aj dnes. Je zbytočné zameriavať sa výlučne na materiálnu stránku života rómskej komunity a pritom kopírovať opatrenia vlád spred niekoľkých desaťročí či storočí. História Rómov dominovala diskriminácia, vyčleňovanie, nepochopenie, nesystémové riešenia a následné obvinenia z neochoty a neschopnosti prispôbiť sa a splynúť s väčšinovou spoločnosťou. Menšiny sa pričasto stávajú objektmi frustrácie majoritnej spoločnosti, a to predovšetkým v obdobiach, kedy je ekonomická a sociálna situácia štátu nepriaznivá. Časť Rómov a Rómok sa preto musí vyrovnávať nielen s nízkou životnou úrovňou, ale aj s predsudkami, stereotypmi a mýtmi, ktoré roky pretrvávajú v spoločnosti, a ktoré sú neustále živé masmédiami.

Zároveň z výskumov Inštitútu pre verejné otázky dlhodobo vyplýva, že sociálny dištanc voči Rómom a Rómkam je stále vysoký. Nechceme, aby boli našimi susedmi, kolegami či kolegyňami v práci, nechceme, aby chodili s našimi deťmi do školy. Tak kam sa potom majú integrovať?

Rómovia najviac zneužívajú sociálny systém

Virálne články o Rómoch a Rómkach verzus analýzy z Útvaru hodnoty za peniaze, to sú nielen podľa novinára Jakuba Godu dva úplne odlišné svety. V jednom sa Rómom

transformácie. . In VAŠEČKA, M. ET AL. 2002. Čačipen pal o Roma. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2002. 911 s. ISBN 80-88935-41-5, s. 79 - 92

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

rozdávajú byty, lieky či drevené brikety zadarmo, majú štedré sociálne dávky a jediné, čo sa im oplatí robiť, je plodiť deti. To je svet internetov, desiatkytisíckrát zdieľaných článkov, pofidérnych facebookových obrázkov a hoaxov. V druhom svete je to o niečom inom. Podľa dostupných dát mŕňa štát na zdravotnú starostlivosť na Rómov žijúcich vo vylúčených lokalitách relatívne málo peňazí oproti zvyšku populácie, dosť často ich označuje za mentálne hendikepovaných a deti segreguje do špeciálnych škôl. Je to šokujúce, no Slovensko má naozaj jeden z najmenej štedrých sociálnych systémov v EÚ a žiadne dávky sa neprideľujú na základe etnicity.

Ako to teda s dávkami naozaj je?

Tomáš Hellebrandt, analytik Útvaru hodnoty za peniaze, niekoľko mesiacov skúmal, ako to naozaj vyzerá s aktuálnou štátnou podporou pre chudobné a sociálne vylúčené komunity.

Spolu s kolegami zbierali dáta, hovorili s ľuďmi, ktorí sa tejto téme venujú, analyzovali, prepočítavali a prišli na toto:

- **sociálnu pomoc máme relatívne malú**, nie veľkú - náš sociálny systém patrí medzi tie najmenej štedré v EÚ.
- **výška dávok odrádza od práce len málokoho** - vďaka nízkej úrovni sociálnych dávok nie je náš sociálny systém nastavený tak, že by v nezvyklej miere demotivoval ľudí pracovať.

Snáď každý a každá sme už videli starý obrázok, ktorý nás má presvedčiť o tom, že nezamestnaní Rómovia a Rómky s deťmi majú vyššie príjmy ako pracujúca (biela) žena s deťmi. Na tento hoax upozornila už aj polícia SR na svojom facebookovom profile:

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Dobre ranko

prejem vam krasny pracovny dnik a na rozveselenie posielam mailik od kamosiek zo socialky ;)

Mesačné dávky pre dlhodobu nezamestnaných cigánov so 4 deťmi:

Dávka v hmotnej núdzi.....	212,30 EUR	
Za plnenie povinnej školskej dochádzky.....	68,80 EUR	naozaj je to pravda!!
Na zdravotnú starostlivosť.....	12,- EUR	
Aktivačný.....	126,14 EUR	
Na bývanie.....	89,20 EUR	
Dotácia na obed pre školopovinné deti.....	80,- EUR	—potvrdené!!
Prídavky na deti.....	88,04 EUR	

SPOLU: 676,48 EUR

**Mesačná výplata ženy, ktorá má tiež štyri deti, a ktorá robí denné i nočné:
542,-EUR**

Prídavky na deti.....88,04 EUR

SPOLU 630,04 EUR

A TO DOKEDY BUDEME TAKTO ROBIŤ ?!

**Dovtedy, pokiaľ si zakaždým zvolíme tak debilnú vládu,
ako posledných 22 rokov !!!!!**

P.S.:

Toto treba šíriť a nie naivných anjelikov pre šťastie

**7. alebo 10. priateľom do 24 hodín, ale celému Slovensku
a hneď... Ved idú volby, tak im to treba zrátať!**

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

1/2022

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022

First published in 2022

Amnesty International Slovensko

Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022

Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

	Žena bez práce, so 4 deťmi, bez aktivačného príspevku, v nelegálnej osade	Žena bez práce, so 4 deťmi, s aktivačným príspevkom, vo vlastnom byte alebo podnájme	Zamestnaná žena so 4 deťmi s čistou mzdou 542 eur
Čistý príjem z práce	0.00	0.00	542.00
Pomoc v hmotnej núdzi	186.00	338.27	0.00
z toho dávka v hmotnej núdzi	117.20	117.20	0.00
z toho príspevok na nezaopatrené dieťa	68.80	68.80	0.00
z toho príspevok na bývanie	0.00	89.20	0.00
z toho aktivačný príspevok	0.00	63.07	0.00
Prídavok na dieťa	94.08	94.08	94.08
Daňový bonus na dieťa	0.00	0.00	85.64
SPOLU	280.08	432.35	721.72

- **sociálne bývanie je málo dostupné** - Slovensko patrí medzi štáty s horšou dostupnosťou bývania pre chudobných, ako je priemer EÚ - dokonca sa to zhoršuje.

A teda, je to inak, ako si mnohí ľudia myslia. Rómovia nedostávajú lieky zadarmo, veľa detí pre nich nie je cestou z chudoby, ale dôsledkom chudoby, náš sociálny systém nie je až taký štedrý, aby motivoval masy ľudí k nezamestnanosti. Z hľadiska sociálnej pomoci je (nielen) rómska komunita dlhodobo zanedbávaná a práve to nás z dlhodobého hľadiska vyjde draho.¹²

Platí, že dávka v hmotnej núdzi je odstupňovaná podľa toho, či jej poberateľom je jeden alebo dvaja rodičia a potom podľa počtu detí, pričom stropom sú 4 deti - pri vyššom počte sa už dávka nezvyšuje. Čisto technicky sa rodine (rómskej či nerómskej) z tohto pohľadu

neoplatí mať viac detí. Za každé ďalšie dieťa dostávajú rodičia už len detské prídavky (25,50 eur na jedno dieťa).¹³

¹² Zdroj: <https://dennikn.sk/1437406/skutocna-pravda-o-statnej-podpore-pre-romov-ktoru-vam-viralne-clanky-zatajuju/>

¹³ Zdroj: <https://index.sme.sk/c/22328354/ziju-z-davok-a-system-ich-zvyhodnuje-fakty-vs-myty-o-romoch.html>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Už len otázka, do akej miery je plodenie detí motiváciou pre vyšší príjem z dávok, je sugestívna a predpojatá. Myslí si to aj Jarmila Lajčáková, ktorá dlhodobo pôsobila v Centre pre výskum etnicity a kultúry.

„Ak u majority akceptujeme, že počet detí ovplyvňuje okrem sociálneho systému množstvo ďalších faktorov, vrátane socio-ekonomickej situácie rodiny, vzdelania, prístupu k antikoncepcii či náboženského presvedčenia, **je stereotypizujúce, ak sa domnievame, že pri reprodukčnom správaní určitej etnickej menšiny je rozhodujúci len jeden faktor,**“ vysvetľuje.

Pokiaľ ide o mnohopočetnosť rómskych rodín, demograf Branislav Šprocha tvrdí, že v porovnaní s minulosťou majú Rómovia menej detí. Z jeho výpočtov vyplýva, že päť a viac detí mala polovica žien, ktoré sa narodili v 40. rokoch minulého storočia. Z tých, ktoré sa narodili v 70. rokoch, to bola už len jedna tretina.¹⁴ Rodičovský príspevok je v roku 2021 nastavený na 275,90 eur mesačne na jedno dieťa. V prípade, že matka predtým poberala materské (čo znamená, že pracovala), tak jej bude priznaný rodičovský príspevok 378,10 eur.¹⁵

V porovnaní s dávkou v hmotnej núdzi - napríklad 237,70 eur mesačne pre dvojicu rodičov s viac ako štyrmi deťmi - je to naozaj viac.¹⁶

Netreba však zabudnúť na to, že rodičovský príspevok sa vypláca len dovtedy, kým dieťa nedovrší vek troch rokov (pri dieťati so zlým zdravotným stavom šesť rokov). A vypláca sa vždy **len pre jedno dieťa**, aj keby v rodine boli tri malé deti.

¹⁴ Zdroj: <https://index.sme.sk/c/22328354/ziju-z-davok-a-system-ich-zvyhodnuje-fakty-vs-myty-o-romoch.html>

¹⁵ Zdroj: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/penazne-davky-pre-rodica-2021>

¹⁶ Výška dávky v hmotnej núdzi je:

67,80 eura mesačne, ak ide o jednotlivca,

129,00 eura mesačne, ak ide o jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,

117,80 eura mesačne, ak ide o dvojicu bez detí,

176,40 eura mesačne, ak ide o dvojicu s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi,

188,40 eura mesačne, ak ide o jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi,

237,70 eura mesačne, ak ide o dvojicu s viac ako štyrmi deťmi.

Zdroj: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/vyska-pomoci-hmotnej-nudzi/davka-hmotnej-nudzi.html>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022

First published in 2022

Amnesty International Slovensko

Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022

Jazyk: Slovenčina

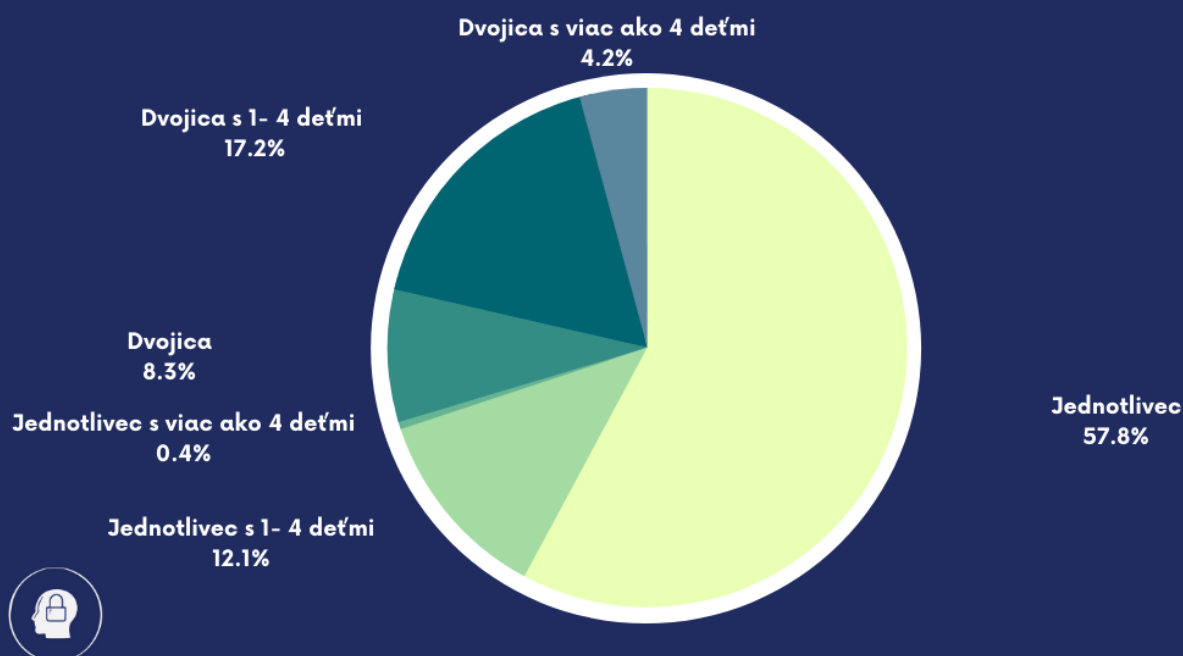
amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Celkovo bolo v roku 2019 na dávky v hmotnej núdzi vyplatených 108 miliónov eur. Z celkového objemu dávok, ktoré vyplátili úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, je to 8%. V porovnaní s vyplatenými starobnými dôchodkami zo Sociálnej poisťovne sú to zhruba 2%. Dávky v hmotnej núdzi nie sú ani najsilnejšou skupinou podpôr. Viac úrady práce vyplácajú na príspevky na opatrovanie (149 mil. €), na rodičovský príspevok (366 mil. €) a prídavky na deti (313 mil. €).¹⁷

Rozdelenie poberateľov dávky v hmotnej núdzi (júl 2021)

¹⁷ Zdroj: <https://index.sme.sk/c/22328354/ziju-z-davok-a-system-ich-zvyhodnuje-fakty-vs-myty-o-romoch.html>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Rómovia zvyšujú problémy s kriminalitou

Prejavy intolerancie voči rómskej komunite žijúcej na Slovensku sú bežné. Javy súvisiace s negatívnymi stereotypmi a predsudkami voči Rómom označujeme dvoma pojmami, a to romofóbia a anticigánizmus. Obvykle znamenajú to isté, pričom predstavujú určitý typ rasistickej ideológie. Romofóbia je komplexný sociálny fenomén prejavujúci sa násilím, nenávisťnými prejavmi, zneužívaním a diskrimináciou. Je to špecifická forma rasizmu, ktorá je posilňovaná dlhodobou diskrimináciou v minulosti, a je založená na imaginatívnom strachu, negatívnych stereotypoch, predsudkoch, mýtoch a pretrvávajúcom popieraní dlhotrvajúcej diskriminácie Rómov. Pojem anticigánizmus, resp. antigypsism sa používa najmä na medzinárodnej úrovni.

42

Základnými črtami romofóbie sú dehumanizácia a ponižovanie Rómov kvôli ich

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

príslušnosti k rómskemu etniku. Na základe toho sú Rómovia a Rómky vnímané ako niečo menej než ľudia, a preto nemajú nárok na dodržiavanie ľudských práv. „Táto dehumanizácia nie je založená na nesprávnych úsudkoch alebo ignorancii, ide skôr o legitimizujúci mýtus, ktorý ospravedlňuje násilné konanie väčšiny voči Rómom, ktorí nie sú vnímaní ako individuality, ale len ako „Cigáni“.“

Hoci sú stereotypy a predsudky často v totálnom rozpore s racionálnym uvažovaním, mnohokrát sú považované za nespochybniteľné a nevyvrátiteľné pravdy. Jednou z výrazných čŕt romofóbie je tak aj to, že aj ľudia, ktorí nikdy nemali bližší osobný kontakt s Rómami, sú schopní presne opísať ich povahové črty, postoje, správanie a

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

spôsob života. Podľa nich správanie jedného Róma či Rómky charakterizuje správanie všetkých členov a členiek rómskeho etnika. **Prevláda názor, že negatívne správanie je znakom rómskej kultúry, nie vlastnosťou konkrétneho človeka.**¹⁸

Napriek tomu, že Rómovia sú heterogénne, kultúrne rozmanité etnikum, majorita ich často vníma ako skupinu, ktorej priraduje prívlastky neprispôsobivá, problematická skupina obyvateľstva, ktorá žije na okraji spoločnosti a zaťažuje sociálny systém, pričom jej členovia a členky sú devianti a páchatelia či páchatelky trestnej činnosti. K zhoršeniu situácie môže, samozrejme, prispieť aj prezentácia tzv. „rómskej kriminality“ ako faktu, o ktorom sa nediskutuje. Toto označenie vyvoláva pocit, že ide o kolektívnu vinu, ktorá sa vzťahuje na všetkých príslušníkov a príslušníčky danej menšiny. Posilňujú sa tak negatívne stereotypy, kriminalita je vnímaná ako jedna z čŕt rómstva a ako nemenná a všeobecne prijatá pravda.¹⁹

Verejnej mienke dominuje názor, že Rómovia sú geneticky predurčení páchať trestné činy. Častokrát nastáva situácia, že politické elity miesto zdôrazňovania skutočnosti, že kriminalita sa týka jednotlivcov a je nebezpečné ju paušalizovať na konkrétne etnikum, len vedome posilňujú obraz „dobrých Slovákov“ a „zlých Rómov“.²⁰

Kriminalita Rómov je relatívne vysoká, no spoločensky menej závažná. Jej príčinami sú nezamestnanosť, nízke vzdelanie, periférne postavenie v spoločnosti, ako aj iný hodnotový rebríček, kde sú príbuzenské vzťahy nadradené spoločenským záujmom. Rómovia sa však vôbec nepodieľajú na organizovanej a hospodárskej kriminalite tzv. bielych golierov, ktorá spôsobuje neporovnateľne väčšie škody ako drobné krádeže. Na základe bežných negatívnych stereotypov nesie celá komunita stigma zlodejstva

¹⁸ Zdroj: GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. 2008. *Dost! Dosta! Prekonaj predsudky – spoznaj Rómov!* Bratislava : Ševt, 2008. 36 s. ISBN 978-80-8106-008-3

¹⁹ Zdroj: *Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*. Bratislava : Úrad vlády Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, 2011. 118 s. [online]. Ksuza.sk. [cit. 2015-03-15]. Dostupné na internete: <<http://www.ksuza.sk/doc/metodika/bozp/20012012.pdf>>; CHUDŽÍKOVÁ, A. 2011. *Menšiny v politickom diskurze*. In Menšinová politika na Slovensku [online]. 2011, vol. 1, no. 4 [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.multikulti.sk/dok/volby/Mensinova-politika-4-2011.pdf>>.

²⁰ Zdroj: GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. – NAJŠLOVÁ, L. – VILÁGI, A. 2009. *Odpoveď je na Slovensku, nie v Bruseli. EÚ a integrácia Rómov na Slovensku*. Bratislava : Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, 2009. 87 s. ISBN 80-89356-05-8

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

za činy jednotlivcov. Často ale nie sú uznané trestné činy, ktorých obeťami sa stali Rómovia. Najvypuklejšími problémami sú spory vo vnútri rómskych komunít a úžerníctvo.²¹

Štát pojmom „rómska kriminalita“ označuje danú menšinu ako kriminálnu, a tak diskriminuje a stereotypizuje príslušníkov a príslušníčky rómskeho etnika. Toto nebezpečné zovšeobecňovanie je založené na charakteristikách jednotlivcov, ktoré sa nezhodujú s charakteristikami všetkých príslušníkov danej skupiny. Kriminalizácia Rómov a Rómov tu bola snáď počas každej vlády, jedným z príkladov takejto očividnej kriminalizácie Rómov bolo predstavenie systému ochrany poriadku v oblastiach so zvýšenou kriminalitou, s cieľom chrániť najmä nerómsku časť obyvateľstva. Vtedajší minister vnútra Daniel Lipšic ho prvýkrát prezentoval v jarovnickej osade sprevádzaný zástupom ozbrojených policajtov. Túto politiku nikto kompetentný ostro neodsúdil. Diskriminačná politika bola a je v podmienkach slovenskej demokracie ticho tolerovaná.²²

V období, kedy väčšinová časť spoločnosti chudobnejšie a je frustrovaná zo zhoršenia svojej sociálnej situácie, sa začína prebúdať latentný rasizmus. Na sociálnych sieťach vidí chudobnejšia majorita skreslené a zmanipulované informácie o výške sociálnych dávok či bytoch a liekoch zadarmo pre Rómov, čo môže viesť k tomu, že si svoj hnev ventiluje podporou populistických riešení, tolerovaním agresívnych prejavov voči

²¹ Zdroj: GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. 2008. *Dost! Dosta! Prekonaj predsudky – spoznaj Rómov!* Bratislava : Ševt, 2008. 36 s. ISBN 978-80-8106-008-3; MARCINČIN, A. – MARCINČINOVÁ, Ľ. 2009. *Straty z vylúčenia Rómov. Kľúčom k integrácii je rešpektovanie inakosti.* [online]. Iz.sk. [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.iz.sk/download-files/sk/osf-straty-z-vylucenia-romov.pdf>>.

²² Zdroj: MATLOVIČOVÁ, K. – MATLOVIČ, R. – MUŠINKA, A. – ŽIDOVÁ, A. 2012. *Rómovia na Slovensku. Základné charakteristiky Rómskej populácie na Slovensku s dôrazom na priestorové aspekty ich diferenciácie.* [online]. Unipo.sk. [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <[http://www.unipo.sk/public/media/16282/R%C3%B3movia_na_Slovensku_\(2012\)_Z%C3%A1kladn%C3%A9_charakteristiky_R%C3%B3mskej_popul%C3%A1cie_na_Slovensku_s_d%C3%B4razom_na%20priestorov%C3%A9_aspekty_ich_diferenci%C3%A1cie.pdf](http://www.unipo.sk/public/media/16282/R%C3%B3movia_na_Slovensku_(2012)_Z%C3%A1kladn%C3%A9_charakteristiky_R%C3%B3mskej_popul%C3%A1cie_na_Slovensku_s_d%C3%B4razom_na%20priestorov%C3%A9_aspekty_ich_diferenci%C3%A1cie.pdf)>; Centrum pre výskum etnicity a kultúry. 2011. *Kriminalizácia Rómov je nebezpečným návratom do minulosti.* In *Menšinová politika na Slovensku* [online]. 2011, vol. 1, no. 1 [cit. 2015-03-15]. Dostupné na internete: <http://www.cvek.sk/uploaded/files/2011_01_mensinova_politika.pdf>.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Rómom a podporou diskriminačnej politiky. V prípade, ak ide o Rómov, je časť Slovenska ochotná zabudnúť na ľudské práva.²³

Prečo sa z menšín stávajú hrozby a komu to vyhovuje?

V stave zdanlivého či reálneho ohrozenia nie je priestor na akúkoľvek diskusiu, a práve vtedy je najjednoduchšie presadiť protimenšinové a diskriminačné opatrenia. Tie ale vedú k prehĺbeniu rozdielov, politickému a symbolickému vylúčeniu či radikalizácii časti menšinových komunít, čo v konečnom dôsledku potvrdí tvrdenia politikov o hrozbe a ospravedlní ďalšie opatrenia. No ak majorita nie je ohrozená, môže to viesť k tomu, že aj menšiny si osvoja túto stratégiu a svoje požiadavky budú presadzovať konfliktom, keďže sa zdá, že to je jediný spôsob, ktorý si príslušníci väčšiny všimnú.²⁴

Rómske etnikum je rozmanité. Nie je preto možné, aby niekoľko prívlastkov charakterizovalo celú, takmer polmiliónovú skupinu. Toto nálepkovanie je nezmyselné, zbytočné a účelové. V čase, kedy je verejná mienka na Slovensku vo vzťahu k rómskej menšine skôr negatívna, je jednoduché živiť nenávisť a hnev majority voči skupine ľudí, ktorí nemajú takmer žiadnu politickú moc.

Rómovia nemajú záujem o vzdelávanie a sú ťažko vzdelávateľní

Ďalším z mýtov je, že Rómovia a Rómky sa nechcú vzdelávať a o vzdelanie nemajú záujem. Tento mýtus vychádza najmä z toho, že veľký počet rómskych detí sa na Slovensku učí v špeciálnych školách, pričom tento stav je dlhodobo podporovaný samotným slovenským školským systémom. Rôzne inštitúcie a výskumy zistili, že

²³ Zdroj: HARKOTOVÁ, S. 2012. *Keď je reč o Rómoch, časť národa je ochotná zabudnúť na ľudské práva*. [online]. Aktualne.atlas.sk. [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <<http://aktualne.atlas.sk/ked-je-rec-o-romoch-cast-naroda-je-ochotna-zabudnut-na-ludske-prava/slovensko/spolocnost/>>.

²⁴ Zdroj: CHUDŽÍKOVÁ, A. 2011. *Menšiny v politickom diskurze*. In Menšinová politika na Slovensku [online]. 2011, vol. 1, no. 4 [cit. 2015-03-14]. Dostupné na internete: <<http://www.multikulti.sk/dok/volby/Mensinova-politika-4-2011.pdf>>.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

mnohé rómske deti sú umiestňované do špeciálnych škôl neprávom a mentálny hendikep nemajú.²⁵

Tento problém je ako začarovaný kruh: čím horší bude obraz väčšinovej spoločnosti o Rómoch a Rómkach, tým ťažšie bude pre politikov a političky urobiť skutočne systematicky niečo preto, aby im pomohli. Čím dlhšie sa bude odkladať systematická pomoc pre Rómov, tým horšia bude ich reálna situácia. Čím horšia bude ich reálna situácia, tým lepšie podmienky budú pre vznik ďalších hoaxov, ktoré ešte viac zhoršia obraz o rómskej komunite.

47

Ak je na Slovensku rozšírená napríklad predstava o výnimočne štedrom sociálnom systéme, ktorý zvýhodňuje určitú skupinu obyvateľstva pred ostatnými len na základe etnicity, tak by malo byť eminentným záujmom inštitúcie, ktorá za takýto systém

²⁵ Zdroj: <https://romanoforum.sk/odhaluje-myty-o-romoch-ked-zacne-stat-riesit-generacnu-chudobu-bude-aj-menej-dezinformacii-a-nenavisti-ktora-nas-rozdeluje/>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

zodpovedá, hľadať a nájsť spôsoby, ako tento mýtus vysvetliť a zabrániť jeho dôsledkom.²⁶ To isté platí aj pri vzdelávacom systéme. Ak rôzne ľudskoprávne organizácie informujú o existencii segregovaných škôl na Slovensku, pričom samotné ministerstvo školstva uznáva existenciu tohto problému, malo by práve ministerstvo školstva urýchlene podniknúť kroky na nápravu tohto stavu.

Podľa hodnotiacej správy Výboru OSN pre práva dieťaťa až 50% rómskych detí na Slovensku navštevuje čisto rómske triedy. Vieme tiež o školách, na ktorých majú rómske deti vyčlenené samostatné vchody či sekcie v školských jedálňach, kde sa stravujú len ony. To potvrdila v roku 2016 aj vtedajšia hlavná školská inšpektorka, keď priznala existenciu „primitívnych foriem diskriminácie“, ako sú oddelené triedy, poschodia, či školské pavilóny. Podľa prieskumu Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) z roku 2016 až 62% rómskych detí navštevuje školy, kde všetci alebo drvivá väčšina ich spolužiakov a spolužiačok sú Rómovia a Rómky. Tieto školy vo veľkej väčšine poskytujú nekvalitné vzdelávanie.

Osobitným problémom je nadmerné zaradovanie rómskych detí do špeciálnych tried a špeciálnych škôl, ktoré sú určené pre vzdelávanie detí s „ľahkým mentálnym postihnutím“. Podľa výskumu verejnej ochrankyne práv z roku 2013 tvorili rómske deti až 88% všetkých žiakov špeciálnych škôl. A to aj napriek tomu, že odborníci a odborníčky dlhodobo upozorňujú na to, že **zaradovanie rómskych detí do špeciálnych škôl je výsledkom nesprávnych diagnostických postupov a protirómskych predsudkov.**²⁷

Viac si o segregácii rómskych detí v slovenskom školstve môžete prečítať na webe Amnesty International Slovensko.

Podľa Jarmila Lajčákovej, ak zmeníme školský systém, pomôžeme nielen rómskym, ale všetkým deťom. Svojho času sa robil test v špeciálnej škole na Luníku IX. a zároveň v bežnej základnej škole. Ukázalo sa, že jedny aj druhé deti dokážu prebrať to isté, stačí len iná metodika. Každé dieťa potrebuje mať možnosť dosiahnuť úspech.

²⁶ Zdroj: <https://dennikn.sk/1437406/skutocna-pravda-o-statnej-podpore-pre-romov-ktor-u-vam-viralne-clanky-zatajuju/>

²⁷ Zdroj: <https://dennikn.sk/blog/2080158/dlho-ocakavana-zmena/>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Čo môže byť receptom na úspech?

Príkladov, kde spolužitie majority a menšinami funguje, je veľa, všetky majú niekoľko spoločných znakov. Hlavným je šikovný starosta či starostka, teda typ človeka, ktorý

49

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

síce nie je žiadny aktivista ani idealista, ale ktorý pragmaticky pochopil, že ak je v zlom stave osada, postupne to stiahne celú dedinu. Títo starostovia a starostky sa preto snažili presvedčiť majoritu, že ak niečo urobia, bude to výhodné pre všetkých.

Vychádzali z jednoduchej premisy – kým sa nebudú mať dobre aj Rómovia, nebudeme sa mať dobre ani my. Takmer všetci začali s vysporiadavaním pozemkov, čo je základná podmienka na to, aby tam raz bola nejaká infraštruktúra. Využili, čo sa dalo – vymieňali pozemky, kupovali ich, vydržovali, jeden starosta kvôli tomu chodil s kufříkom, kde mal hotovosť aj pripravené zmluvy.

Ide napríklad o Spišský Hrhov, Sveržov, Čičavu, Spišské Tomášovce, Nitru nad Ipľom, Ulič, je ich však oveľa viac. Starostovia a starostky pracovali pre všetkých, chodili na kataster, zháňali financie a podobne. Ak mali záujem, pomáhali im aj mimovládne organizácie. Robili dennú terénnu prácu, začali pracovať s deťmi, rozbehli komunitné centrá, kam sa snažia pritiahnuť aj majoritu. Strategicky to robí napríklad starosta v Sveržove, ktorý tam dotiahol majoritu aj seniorov, aby mohol zastupiteľstvu argumentovať, prečo má obec to centrum spolufinancovať.

Obce, kde sa podarilo vytvoriť pracovné miesta, napríklad v Spišskom Hrhove, majú aj ďalšie výhody. Obec kúpila stroj na výrobu dlažby, nezamestnaní začali dláždiť cesty a domáci zrazu videli, že neochota Rómov pracovať je len predsudok. Rodiny vďaka práci začali mať príjmy, mohli investovať do bývania, Hrhov bol dokonca jednou z prvých obcí, kde zrušili špeciálnu triedu a vybrali sa cestou integrácie.

Mnohí starostovia a starostky však naďalej tvrdia, že sa to nedá, argumentujú tým, že spomínané obce majú nižšiu rómsku populáciu ako oni. Opak je však pravdou - podiel Rómov a Rómov na obyvateľstve v úspešných obciach je od 14 až do 90 percent.

Samozrejme, štartovacia čiara v Spišskom Hrhove je iná ako v Jarovniciach či Roškovciach. Napriek tomu v každej z týchto obcí došlo k nejakému posunu. To je aj prípad Nitry nad Ipľom, kde je 90 percent Rómov a o ktorej kedysi koloval chýr, že cudzí sa do nej boja vstúpiť. Dnes je to dedina ako každá iná.²⁸

²⁸ Zdroj: <http://cvek.sk/pravnicka-byty-pre-romov-zadarmo-su-mytus/>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

Rómovia nemajú základné hygienické návyky

Na Slovensku sa nedávno v rómskych osadách urobil prieskum, v ktorom výskumníci a výskumníčky oslovili takmer 15-tisíc respondentov a respondentiek a zozbierali veľké množstvo dát, ktoré rúcajú mnohé mýty o osadách a o správaní ich obyvateľov. Výskum realizovala Lekárska fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach na podnet príspevkovej organizácie ministerstva zdravotníctva - Zdravé regióny. Výskum viedol antropológ Andrej Belák.

51

Aké zistenia z výskumu vyplynuli?

výskum pokrýl **3/4 osád** na Slovensku, je reprezentatívny za celý Košický, Prešovský a Banskobystric-ký kraj:

- žije v nich 183 602 obyvateľov v 31 731 domác-nostiach
- priemerný počet členov v jednej domácnosti je 4,6 - teda dvaja dospelí a dve až tri deti
- 81 % domácností je bez pripojenia na nepretržité funkčný vodovod
- 300 až 400 ľudí sa delí o jeden zdroj pitnej vody
- tretina obyvateľov je dlhodobo nezamestnaná
- invalidný dôchodok poberá 15,5% obyvateľstva
- ani tí najstarší obyvatelia a obyvateľky osád sa väčšinou nedožívajú ani priemerného veku dožitia v SR.

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

Na výskume sa podieľali aj samotní obyvatelia a obyvatelky daných vylúčených komúní, výskumníci a výskumníčky nezisťovali údaje prostredníctvom cudzích anketárov, rovnako ani výsledky neinterpretujú bez ľudí, ktorí tam žijú. Na výskumných nástrojoch aj na prevedení a spracovaní výskumu sa podieľali ľudia, ktorí tam pôsobia a žijú.

Výskum poukazuje na rôzne oblasti života Rómov a Rómkov, dotýka sa aj osobnej hygieny. Je rozšírená predstava, že za zdravotné problémy Rómov a Rómkov môžu hlavne „slabé hygienické návyky“. Iste, je veľa rodín, v ktorých je to problematické. No na druhej strane, školiť ľudí o osobnej hygieny v lokalitách, kde chýba

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

najzákladnejšia infraštruktúra, je smiešne. Väčšina tých ľudí považuje za úplnú drzosť, keď im niekto ukazuje, ako si majú umývať ruky, keď nemajú ani funkčný vodovod s pitnou vodou, či keď sú stovky ľudí v 21. storočí odkázané na jeden vodovodný kohútik. Výskum tak poukazuje práve na oblasti, v ktorých sa musia robiť intervencie veľmi opatrne, pričom musia byť vytvorené spoločne s ľuďmi, ktorých sa to týka najviac.

Z výskumu je tiež evidentné, že veľká väčšina lokalít vôbec nemá vypuklý problém ani s alkoholizmom, ani s užívaním ďalších návykových látok. Jediný problém, ktorý sa ukázal všade, je fajčenie. Ale pri ostatných drogách to nepredstavovalo taký veľký problém. A dokonca aj v lokalitách, ktoré patria z tohto pohľadu medzi najohrozenejšie, sa to týka v zásade malého percenta domácností. Vôbec to nie je tak, že by tam polovica ľudí užívala toluén. Podobné je to aj v oblasti sexuálneho a

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

reprodukčného zdravia. Priemerný počet členov rodiny je 4,6. Čiže dvaja dospelí a dve až tri deti. Ide o presné číslo, ktoré je určite presnejšie ako napríklad cenzus Štatistického úradu, kde sa väčšina Rómov a Rómok neidentifikovala s rómskou etnicitou. Náš výskum robil priame sčítanie. Existuje len veľmi malý podiel domácností, ktoré majú vysoký počet detí.

V 90% vylúčených komunít má najstaršia osoba menej než je národný priemer za celé Slovensko. Veľká väčšina obyvateľstva sa nedožije ani len národného priemeru strednej dĺžky dožitia. Rozdiely v priemernej dĺžke života medzi osadami a národnými priemerami niekde predstavujú 20 až 30 rokov. Dôvodom je, že zdravotný stav obyvateľstva v osadách je výrazne horší ako mimo osád. Životné podmienky vo vylúčených komunitách sú dlhodobo veľmi zlé.

Lepší prístup k zdravotnej starostlivosti nevyrieši hlavné príčiny rozdielov v zdraví. Je potrebné riešiť to, že ľudia z vylúčených komunít ochorejú skôr a častejšie na všetky druhy ochorení, lebo sú omnoho viac vystavení škodlivinám a stresu. Nemajú zaizolované domy, nemajú prostriedky, nemajú ani základný prístup k vode, toto vedie k chorobám a toto sa len v rámci zdravotníctva vyriešiť nedá. Je to potrebné riešiť v kľúčových oblastiach - na trhu práce, v školstve.²⁹

²⁹ Zdroj: <https://zurnal.pravda.sk/rozhovory/clanok/557152-masivny-vyskum-ruca-myty-o-romoch/>

pripady.amnesty.sk

www.amnesty.sk

© Amnesty International Slovensko 2022
First published in 2022
Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, Bratislava

Index: MAG 08/2022
Jazyk: Slovenčina

amnesty.sk

AMNESTY
INTERNATIONAL

**AMNESTY INTERNATIONAL
JE GLOBÁLNE HNU Tie
BOJUJÚCE ZA ĽUDSKÉ
PRÁVA. NESPRÁVODLIVOSŤ,
KTORÁ SA DEJE JEDNÉMU
ČĽOVĚKU SA TÝKA NÁS
VŠETKÝCH.**

MAGAZÍN: RÓMOVIA

MAGAZÍN JE SÚČASŤOU PROJETKU 100KA. PROJEKT 100KA JE PODPORENÝ Z PROGRAMU ACTIVE CITIZENS FUND SLOVAKIA FINANCOVANÉHO Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EHP 2014-2021. SPRÁVCOM PROGRAMU JE NADÁCIA EKOPOLIS V PARTNERSTVE S NADÁCIOU OTVORENEJ SPOLOČNOSTI A KARPATSKOU NADÁCIOU.

Iceland
 Liechtenstein
 Norway **Active
citizens fund**

AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENSKO

www.amnesty.sk

amnesty@amnesty.sk

